

SPERREFRIST LØRDAG 3. NOVEMBER KL. 1630.

OLJE OG GASS PÅ NORD-NORSK KONTINENTALSOKKEL

- PERSPEKTIVER FOR NORDKALOTTEN.

Nordkalottkonferanse i Tromsø, 2. - 4. november 1979.

I løpet av dette år har en nord-norsk olje- og gassvirksomhet tatt et langt skritt fremover. Etter flere års forberedelser og venting godkjente Stortinget den 25. mai 1979 planene for prøveboring nord for 62° N slik disse ble trukket opp i St.meld. nr. 57 (1978-79) om Petroleumsvirksomhet nord for 62° N. I juni ble det så utlyst i alt 26 blokker, - 20 utenfor kysten av Troms/Vest-Finnmark og 6 blokker på Haltenbanken utenfor Trøndelag.

2

Ved søknadsfristens utløp den 1. august var det innkommet søknader fra 27 selskaper eller grupper av selskaper i denne 5. runde på norsk kontinentalsokkel. Første forhandlingsfase med alle søkere er gjennomført, og man er nå inne i drøftinger med de selskaper som kan være aktuelle til å påta seg oppgaver som tekniske assistenter for de norske operatørene. Videre har det vært holdt drøftelser og orienteringsmøter med fiskerne, samt med representanter for myndighetene og næringsliv i Midt- og Nord-Norge.

De første tre blokkene, to i Troms og en på Haltenbanken, tar vi sikte på å tildele ved årsskiftet. Ytterligere noen blokker blir så tildelt utover våren.

Dersom nå alt går etter planene vil de første borehull settes

utenfor Nord-Norge neste sommer.

Det er gledelig å merke seg at oljeselskapene har vist en stor interesse for å komme med i oljevirksomheten i nord. Dette tolker vi som et tegn på at de vurderer mulighetene for å finne olje og gass som gode.

Det spørsmål som reiser seg er:

Hvilken rolle vil denne petroleumsvirksomheten - og især funn - spille for utviklingen på Nordkalotten ?

Det er ingen tilfeldighet at letingen etter olje og gass nå tar til utenfor noen av de regioner i landet som best kan trenge den

stimulans som oljevirksomheten kan være. Den mest naturlige utvikling av letevirksomheten vil jo ha vært å bevege seg nordover forbi den 62. breddegrad fra de etter hvert godt kjente geologiske områder i Nordsjøen. Dette er noe vi ofte har fått høre av oljeselskapene. I stedet har vi valgt å foreta et stort sprang til ukjente sokkelområder i nord. Ved siden av at vi selvsagt er svært interessert i disse områdene fra et ressurskartleggingssynspunkt, er de regional-politiske motiver fremtredende ved en slik fremgangsmåte.

Som vi vet, vil selve letefasen ikke ha noen særlig direkte betydning i så henseende. I denne 5. konsesjonsrunde - som i den 4. - er imidlertid oljeselskapene bedt om å legge frem planer for

industrielt og forskningsmessig samarbeid med norske interesser. En rekke av oljeselskapene har vært på reiser her i nord, og søkt å finne grunnlag og ~~parametre~~ for interessante prosjekter. Fylkesmyndigheter, næringslivet og diverse sammenslutninger her i nord har oppfattet signalene, og etter hvert bygd opp et apparat til å ta seg av slike henvendelser, og kanalisere ideer og initiativ. Forhandlingene med selskapene pågår fortsatt, og det er ennå for tidlig å si noe om hvilke selskaper med hvilke prosjekter som kan bli aktuelle. La meg bare understreke betydningen av at de lokale og regionale krefter - både de offentlige og private - er aktive i denne fasen, og søker å finne frem til interessante og levedyktige prosjekter.

Ved å knytte avtaler om industri- og forskningssamarbeid sammen med oljekonsesjonene tar Regjeringen sikte på at ringvirkningene av letefasen skal bli større enn det som ellers kunne ha blitt tilfelle. Det er likevel først ved funn av drivverdige forekomster av petroleum at virkningene vil kunne bli omfattende. Her er det viktig å ha tidsperspektivet for øye. Vi vet ikke om, og eventuelt når, funn gjøres. Det vil dessuten ta lang tid å vurdere funnets utstrekning og produktivitet, og å planlegge og bygge produksjons- og transport-systemer. Vi antar at det tidligste tidspunkt felt i nord kan komme i produksjon vil være i begynnelsen av 1990-årene.

Dette betyr at vi har relativt god tid til å tenke igjennom og

drøfte hvordan eventuelle felt i nord skal utnytted, og hvilke virkninger de ulike alternativer vil ha på samfunn og miljø. Denne tenkefasen vil vi utnytte effektivt, slik at vi er så godt forberedt som mulig før en eventuell utbyggingsfase.

For tre år siden i dag satte således Regjeringen ned et utvalg som fikk i mandat å sette igang og samordne utrednings- og forskningsarbeider som er nødvendige for å kunne kartlegge de konsekvenser petroleumsvirksomheten i nord kan få for det marine miljø, herunder fisket, samt bosetting, sysselsetting, næringsliv og samfunnsforholdene for øvrig i de berørte landsdeler. Utvalget er i ferd med å avslutte sitt arbeid, og vil legge frem sin innstilling tidlig på nyåret. Jeg har her lyst til å komme inn på enkelte deler av utvalgets innstilling som i særlig grad kan berøre forholdene på

Nordkalotten. Det gjelder hvordan man kan utnytte den petroleum som eventuelt blir ilandført i Nord-Norge. Dersom en slik ilandføring blir aktuell, står en etter min mening overfor en uhyre interessant situasjon. Det betyr at landsdelen og Nordkalotten blir tillagt et nytt ressursgrunnlag som kan åpne for mange nye interessante muligheter, og jeg skal om litt gå gjennom noen av disse. Men først er det på sin plass med en reservasjon. Det er ikke på noen måte tatt stilling til om det er mulig eller ønskelig å realisere de alternativene som kan foreligge ved funn og ilandføring. Før en har en konkret ressurs å diskutere kan en ikke ta stilling til dette. Men jeg tror det er viktig at en allerede nå begynner en diskusjon av prinsippene for valg av utnyttingsalternativer, og jeg vil tro at Utredningsutvalgets innstilling når

den blir lagt frem ved årsskiftet vil kunne tjene som et oppspill til en slik diskusjon.

I stikkords form kan den ilandførte petroleum nyttes til:

- eksport
- kraftproduksjon
- petrokjemisk industri og
- ikke-petrokjemisk industri

Eksport.

Petroleum har først og fremst anvendelse som energibærer - over 90% av verdens petroleum blir brent for å skaffe energi, mens bare en liten del blir brukt til f.eks. petrokjemisk produksjon.

Nord-Norge ligger imidlertid langt fra tyngdepunktene for forbruk av petroleum, som i dag er i USA, på Kontinentet og i Japan. Selv har Nordkalotten et for lite marked til å avta de petroleumsmengder som det her kan være tale om.

Hovedtyngden av den ilandførte petroleum vil derfor bli eksportert. Dersom det er olje som ilandføres vil denne bli fraktet til markedene i store tankskip, muligens direkte fra utskipningsanlegg ved ilandføringsterminalen. Ved disse anleggene har en også muligheter for å skille fra våtgassen, d.v.s. etan, propan og butan som følger med oljen, og overføre denne til spesielle tankskip for eksport, eller utnytte den i våtgassbasert industri. Markedsutsiktene ved utbyggingstidspunktet vil avgjøre om det kan være aktuelt med bygging av et større eksportorientert raffineri.

Naturgass kan være et atskillig mer interessant råstoff enn olje ut fra et Nordkalottperspektiv. Hovedkonklusjonene i den nordiske naturgassutredning som ble lagt frem i 1976 står imidlertid fast. Her heter det bl.a.:

"Nordkalotområdet er tyndt og spredt befolket, hvilket i sig selv giver et dårlig utgangspunkt for udnyttelse av naturgas i større målestok. Befolkningskoncentrations findes hovedsagelig i kystområdene i Norge og ved den Botniske Bugt, hvortil kommer de svenske og finske byer i tilknytning til grubedrift.

De geografiske forhold i Nordnorge vil vanskeliggøre en

eventuel distribution af naturgas over stor afstande, og mulighederne for at udnytte naturgas i eksisterende industrivirksomheder eller til boligopvarmning må anses for meget begrænsede. Forudsat at eventuelle gasfund fra den Nordnorske kontinentalsokkel kan ilandføres og afsættes til priser, der giver god konkurrencedygtighed med andre brændsler, kan dette motivere udbygning av industri med særlig store energibehov såvel som petrokemisk industri, der anvender gas som råvare i produktionen. Det er udredningens vurdering, at en sådan udbygning i alt overvejende grad må ske i Norge i relativ nærhet af ilandføringsstedet, og at virkningerne på de øvrige dele af Nordkalotområdet vil blive begrænsede".

Etter at denne utredningen ble skrevet har Utredningsutvalget stått for et par nye utredninger som vurderer naturgassutnyttelse. Den ene gjelder mulighetene for å legge rørledninger fra funn i Nord til gassmarkedet på Kontinentet. Den andre tar for seg oppbygging av en petrokjemisk industri, og mulighetene for en spredt utbygging av denne.

Ut fra undersøkelser som er foretatt av havbunnen vil det være mulig å finne traseer der det er teknisk mulig å legge rørledninger fra leteområdene til kysten av Troms/Finnmark. Hva dette vil koste, er imidlertid ikke beregnet, og noen avveining i forhold til bøyelastingsalternativet er ikke foretatt.

En videre rørledningstransport av gass kan skje etter to prinsipielt forskjellige traseer:

- a) Over land gjennom Norge og Sverige, over Østersjøen til gassnettverket på kontinentet.
- b) Til havs langs norskekysten via Statfjord-området til Kontinentet.

I utredningen er kapasiteten på landrørledningen satt til 20 milliarder Nm³ pr. år, dvs. et volum tilsvarende gassproduksjonen på Ekofisk-feltene. Landrørledningen vil bli ca. 2.300 km lang dersom den skal legges i nærheten av større potensielle brukere av gass, - f.eks. i Stockholm, Gøteborg og Malmøområdet. Traseen er forsøkt lagt i løsmasser der dette er mulig.

Grove teknisk/økonomiske vurderinger antyder en pris på ca. 22 milliarder kroner, eller ca. 10 millioner pr. løpende kilometer, for en slik rørledning. Dette er mange penger - det tilsvarer faktisk produksjonsverdien av all norsk olje og gass i år.

En rørledning til havs er omtrent like lang, men enda dyrere - ca. 30 milliarder kroner for en ledning med kapasitet på 16 milliarder Nm³ pr. år.

Fordelen med en havrørledning er at eventuelle nye funn langs trasèen kan knyttes til etter hvert. Dybde- og bunnforholdene underveis vil sannsynligvis kreve utvikling av ny teknologi.

Sett under ett peker landrørledningen seg i dag ut som det gunstigste alternativ, ikke minst fordi en her har å gjøre med større transportkapasiteter og kjent og velprøvet teknologi. Prosjektet vil imidlertid være meget stort, og kan vel kanskje best sammenlignes med Nord-Amerikanske rørledninger, dog uten permafrostproblemer.

Jeg tror vi må se i øynene at en slik samlerørledning vil være den eneste mulighet for at våre naboer i nord vil kunne få direkte gassleveranser av noe format. Dersom en slik rørledning legges vil det være mulig å strekke ut rørgrener til kunder underveis. Aktuelle kundegruppe vil i første rekke være industri som kan nytte gass som

17

energi eller råstoff, samt gassfyrte kraftverk.

Når det gjelder den industrielle bruk av gass utenfor den petrokjemiske industri er det som kjent særlig reduksjon av nordkalottens jernmalm som kan være aktuelt. Dersom jernmalmen kan reduseres ved hjelp av gass nær funnstedene innebærer dette transportøkonomiske fordeler som gir jernmalmen konkurransemessige fordeler. Her er det store muligheter, både på svensk og norsk side av grensen.

Gass kan også brukes til andre industrielle prosesser, f.eks. ved reduksjon av svovelkis, eller i sementproduksjonen. En skal på ingen måte se bort fra at den teknologiske utvikling i tiden fram til en slik rørledning eventuelt blir lagt kan åpne nye muligheter for å

kombinere gass med lokale råstoffer på en slik måte at nye industrielle muligheter oppstår.

Gass kan også brukes som brensel i et varmekraftverk. Dersom slike verk økonomisk lar seg innpasse i kraftforsyningsnett - og dette vil hovedsakelig være avhengig av prisen på gassbrenselet og prisen på selve verket - vil de kunne by på fordeler av teknisk, miljø- og forsyningsmessig art. Problemet med varmekraftverk er den relativt lave energieffektivitet, som gjør det generelt uheldig å omdanne et så verdifullt råstoff som gass til elektrisitet før det sendes til forbrukerne. Også her må vi imidlertid regne med at slike verk med tiden kan bli mer effektive.

Når det gjelder den petrokjemiske industri tror jeg vi her kan stå overfor en rekke interessante muligheter. En studie utført for Utred-

ningsutvalget søker å gi svar på hvilke foredlingsmuligheter som foreligger, dersom olje og gass føres i land i nord, og diskuterer de teknisk/økonomiske og sosiale/regionale muligheter for og konsekvenser av et spredt utbyggingsmønster. I tillegg til naturgass er det i første rekke våtgass - d.v.s. etan, propan og butan - som er aktuell som råstoff. Markedet for petrokjemiske produkter er meget lite i Nord-Norge og på Nordkalotten forøvrig. I prinsippet vil en foredling i landsdelen derfor måtte baseres på å omdanne råstoffer som det er vanskelig og kostbart å frakte, til lettere og billigere transporterbare bulkkjemikalier, som f.eks. polyetylen og etylenglykol, eller ammoniakk og metanol. I seg selv vil imidlertid oppbygging og drift av slike anlegg sysselsette et betydelig antall mennesker, og ringvirkning på det øvrige næringsliv kan bli omfattende. Den nevnte

studie regner med at et petrokjemisk kompleks i nord vil fast sysselsette fra 1000 til over 2000 hovedsakelig faglærte personer, avhengig av hvilken type råstoff det er som foredles. Den petrokjemiske industri er meget kapitalintensiv, med en investering på kanskje opp mot 10 millioner kroner bak hver arbeidsplass. Totalt for et større petrokjemisk kompleks vil en komme opp i et investeringsbehov på over 20 milliarder kroner.

Det sier seg selv at innpassingen av et slikt stort anlegg her i Nord-Norge ikke vil skje uten problemer for de berørte lokalsamfunn og regioner.

I studien har en derfor også sett på mulighetene for en spredt utbygging av den petrokjemiske industri. Teknisk er det intet i veien for at en legger enkelt-fabriker til 8-10 steder i stedet for å samle

alle på ett. Kostnadene ved å gjøre dette kan imidlertid bli betydelige. Likevel er dette en tankegang som kan ha mye for seg. De største desentraliseringsmulighetene ligger langs den tidligere omtalte gassrørledning gjennom Sverige, eller ved å legge kortere rørledninger (på opptil 10-20 mil) fra ilandføringsstedet til egnede lokaliseringssteder for petrokjemisk industri.

Hvorvidt slike idéer vil kunne la seg realisere er det for tidlig å ha noen klar formening om i dag. Til det er utviklingen når det gjelder priser, markeder og råstoff-forsyningen i 1990-årene og utover for usikre. Vi vet at den petrokjemiske industri har slitt tungt de siste årene, men at det har lysnet atskillig i det siste. Fremtiden gir enkelte håp, kanskje særlig når det gjelder den naturgassbaserte

metanol. Det kan hende at metanol vil spille en hovedrolle som syntetisk drivstoff i fremtiden. Mer sikkert er det at metanolinnblanding i bensin kan gi interessante energipolitiske og industrielle muligheter for de land som har naturgassråstoffer. Også i svensk-norsk regi foregår det forskning og utvikling på denne sektoren, et arbeid som myndighetene vil følge med interesse i tiden fremover.

Når det gjelder undersøkelser av mulighetene for felles utnyttelse av petroleumsfunn på Nordkalotten må vi konstatere at relativt lite er gjort siden den nordiske naturgassutredning ble lagt fram i 1977. Det bør imidlertid nevnes at alt i 1976 tok de nordiske statsministre opp spørsmålet om den videre utvikling av næringsvirksomhet og bosetting på Nordkalotten i lys av mulige olje- og gassfunn på norsk kontinentalsokkel i dette området.

Bakgrunnen var at alle de tre land det her gjelder, har felles problemer på Nordkalotten. Særlig har problemene vært betydelige i de indre områder. Disse problemene vil selvsagt ikke bli mindre dersom olje- og gassfunn skulle føre til en lokalisering av ny virksomhet utelukkende til kystdistrikter i Norge. I så fall ville en jo her få

magneter som ville stille de indre områder både i Sverige og Finland, men også i Norge, i en enda vanskeligere situasjon enn de allerede er i.

Ingen av de nordiske regjeringer er interesserte i at dette skjer. Derfor har en ofret nettopp utviklingen av hele Nordkalott-området betydelig politisk oppmerksomhet. Statsministernes initiativ i 1976 var et resultat av en slik politisk vurdering.

Fra norsk side har vi gjort det klart at eventuelle olje- og gassforekomster på vår kontinentalsokkel også må kunne betraktes som en ressurs som både direkte og indirekte bør komme hele Nordkalotten til gode, gjennom utvikling av ny virksomhet og sikring av en balansert bosetting. Med dette som utgangspunkt ba så de nordiske statsministre i 1976 de nordiske samarbeidsministre om å ta skritt til en

utredning for å få vurdert mulighetene for en slik ønsket utvikling. Denne utredning skal altså være en nordisk utredning, og sannsynligvis en videreføring av det arbeid som er gjort på norsk side inntil denne tid. Den norske regjering ba om at utredningen ikke ble igangsatt før Stortinget hadde tatt standpunkt til om det skulle settes i gang prøveboring nord for 62°. Nå har altså Stortinget gitt grønt lys for en letevirksomhet, og dermed er det også gitt grønt lys for den nordiske utredningen.

Utredningen ledes av en embetsmannskomite under de nordiske energi- og industriministre, og den vil forhåpentlig kunne gi et konkret grunnlag for en grundig politisk diskusjon på nordisk plan når den foreligger.

De nordiske statsministre møttes i Reykjavik tidligere i denne uka. De drøftet der en lang rekke aktuelle spørsmål i det nordiske samarbeid. Også problemene på Nordkalotten ble tatt opp, og det var alminnelig tilfredshet over at den nordiske utredningen nå er i gang.

I denne forbindelse var statsministrene inne på ønskeligheten av også å engasjere Nordisk Investeringsbank i dette arbeidet. Banken har nå vært i virksomhet så lenge at den er vel etablert både som finansieringskilde og som et hjelpeorgan når det gjelder å vurdere næringsvirksomhet i ulike områder i Norden.

Banken bør også helt naturlig komme til å spille en betydelig rolle i en eventuell utvikling av Nordkalott-området. Derfor bør den inn i dette arbeidet allerede fra starten av.

Jeg vil også nevne at i Nordkalott-samarbeidet, har den spesielle Nordkalott-komiteén til oppgave å arbeide for et utvidet samarbeid mellom landene på det regionalpolitiske og arbeidsmarkedspolitiske område. Den kan også ta opp andre samarbeidsprosjekter av vesentlig betydning for sysselsettingen på Nordkalotten. NKK har i sitt arbeid søkt å engasjere de ulike sektorer av Nordkalottens næringsliv i samarbeidet. Tiltak for å fremme industrielle samarbeidsprosjekter er prioritert hittil.

Nordkalott-komiteén har som rimelig er, hittil ikke trukket inn eventuelle funn av olje og gass på norsk kontinentalsokkel nord for 62°N som en mulig basis for et utvidet Nordkalott-samarbeid. Når embetsmannskomiteéns utredning foreligger er det et spørsmål om ikke også Nordkalott-

komiteén bør se nærmere på denne ut fra mulighetene for et samarbeid landene imellom.

Som nevnt er det langsiktige perspektiver i det arbeid som nå er satt i gang i forbindelse med mulig olje- og gassbasert virksomhet på Nordkalotten. Mange vil vel si at de er alt for lange. Men her må vi dessverre bøye oss for de realiteter som foreligger fra naturens og teknikkens side.

Vi får så bruke de nærmeste år til grundige forberedelser, slik at det vi siden skal gjøre, kan utføres i trygg forvisning om at vi skaper virksomhet til beste for både den enkelte og for våre samfunn. Samtidig må vi også ha trygghet for at vi tar vel vare på ressursene og utnytter dem på en forsvarlig måte.

Den politiske vilje er til stede for en slik utvikling i alle de nordiske land. Det betyr at det allerede er lagt et vesentlig grunnlag for det arbeid som nå skal gjøres.